

- 6 lijk? Ik citeer uit het dagboek van Van Lidth "de hals-over-kop-methoden waarmee dit door HM wordt doorgedreven" en ik geef weer dat het kabinet het gebeurde bepaald afkeurde en de waarborg wenste dat dit niet zou worden herhaald. Dat is alles historisch relevant en moet ik daar nu nog aan toevoegen dat ook ik vind dat die doordraverij nogal bedenkelijk was?' (M)

Overigens lag de zaak volgens De Jong niet eens zo simpel, want ook de meest betrokken ministers, Gerbrandy en Van Lidth, was volgens hem wel het een en ander te verwijten.

Een ander belangrijk 'terugkeer-probleem' was ook de wettelijke regeling van de vorming van een noodparlement, van tijdelijke provinciale staten en van tijdelijke gemeenteraden voor de overgangsfase na de bevrijding. Koningin Wilhelmina weigerde in september 1944, toen de spoedige bevrijding van Nederland voor de deur leek te staan, het ontwerpbesluit met betrekking tot het noodparlement te tekenen. Met de manier waarop dit uiterst belangrijke punt werd geregeld was namelijk de door haar verlangde politieke vernieuwing nauw verbonden. Daarom meende Wilhelmina dat zij geen wettelijke regeling mocht bekrachtigen, die niet eerst was voorgelegd aan de gebundelde illegaliteit. De Jong schreef dat de koningin hier 'inconstitutioneel' handelde:

- 6 'Zij was zich heel wel bewust dat de betrokken voornemens en daden in strijd waren met de Grondwet en dat zij zich dus eigenlijk op een inconstitutioneel pad begaf, maar los nog van het feit dat zij juist die Grondwet welke haar zo aan banden legde, als verouderd beschouwde omdat deze niet langer uitdrukking gaf aan wat, naar zij meende, in het volk leefde [...], vond zij steun in de overweging dat haar slechts bezorgdheid dreef voor de toekomst van Nederland.' (Mi)

Een aantal meelezers (Fraenkel-Verkade, In 't Veld en Verdam) had wel begrip voor dit oordeel van de Jong, maar maakte krachtig bezwaar tegen gebruik van de term 'inconstitutioneel'. Verdam merkte op dat constitutioneel en inconstitutioneel moeilijke begrippen zijn, vooral in verband met staatsnoodrecht, dat 'zo vaak over de constitutie heen springt'. Hij voegde hieraan toe:

- 6 'Het gaat hierom: de koningin weigert te tekenen omdat de illegaliteit niet is gehoord. Ge vindt haar gedachte volstrekt constitutioneel [...]. Hier stelt ge [...] de vraag: "Waarom had zij geweigerd?" En dan presteert ge het om die constitutionele weigering binnen 20 regels te herleiden tot inconstitutioneel denken. Ik vind dit niet redelijk.' (Mi)

De Jong hield in de 'Memorie van Punten' staande dat hij niet te ver ging met zijn uitspraak en wees op een aantal andere gevallen waarbij de